

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ

**АРХЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ
2015**

В.Г. Котигорошко, В.В. Мойжес

ДОСЛІДЖЕННЯ МАЛОКОПАНСЬКОГО КОМПЛЕКСУ

Експедиція Ужгородського національного університету продовжила багаторічні розкопки (що тривають із 1977 р.) дакійського комплексу (городище та сакральний центр) на східній окраїні с. Мала Копаня Виноградівського р-ну Закарпатської обл.

Городище займає верхівку гори Рокосівсько-Хустського вулканічного хребта на правобережжі р. Тиса (85 м від урізу води) і витягнуте з півночі на південь. На сьогодні розкрито площу 3,1 га, а його загальна площа становить 5 га. Під час робіт сезону 2015 р. вивчались дві ділянки.

Основні зусилля були зосереджені на північній окраїні городища. Тут до раніше закладеного розкопу ХІІІ була здійснена прирізка площею 240 м². Потужність культурного шару становила 0,3–1,4 м. Верхній шар залягав до глибини 0,4 м і містив улам-

ки від кружальних горщиків ХІ–ХІІ ст., два з яких реставровано. У цьому самому шарі була виявлена і середньовічна шпора.

З глибини 0,4 м і до материка залягав виключно дакійський культурно-хронологічний горизонт. У ході його дослідження було виявлено значну кількість матеріалу. Переважно він представлений уламками ліпного (горщики, конічні кружки з ручками, кубки, черпаки, «вази для фруктів») і кружального посуду, що репрезентований сіроглиняною керамікою (горщики, миски, «вази для фруктів»), менше – розписною та фрагментами піфосів. Зокрема, було виявлено і два розвали горщиків (ліпного і кружального) (рис. 1, 1, 5).

Індивідуальні знахідки складаються зі знярядь праці (керамічний утюжок, тесло), чотирьох монет (дві дакійські тетрадрахми

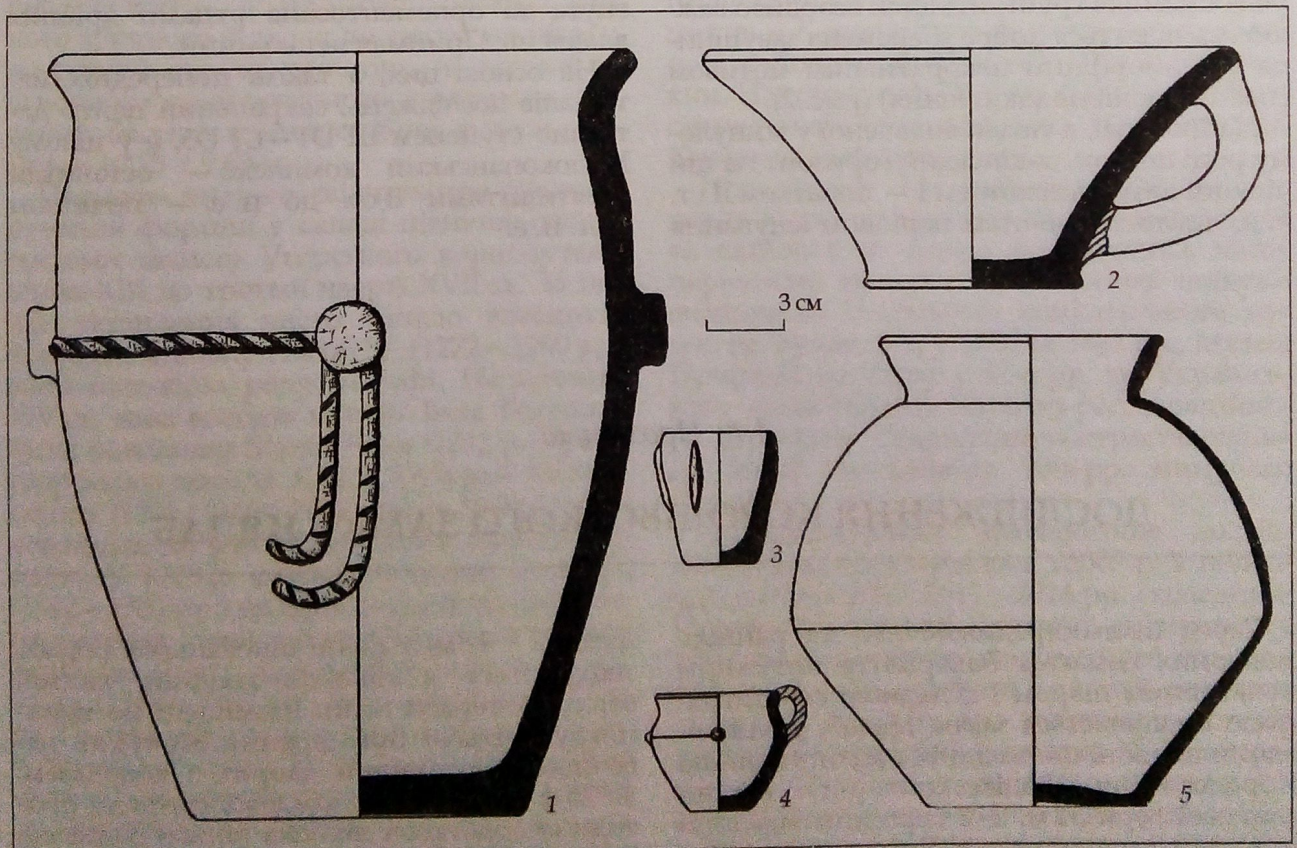

Рис. 1. Мала Копаня (ур. Городище); Р – ХІІІ; кераміка

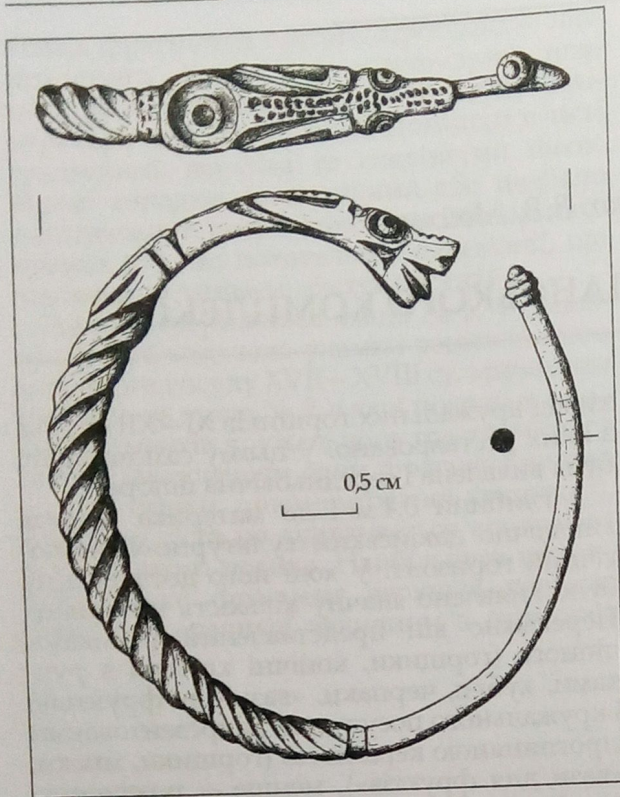

Рис. 2. Мала Копаня (ур. Городище); Р – ХІІ; завушниця

типу Медіешул Ауріт та два римські республіканські денарії), а також деталей одягу (фібули, кільця від поясних ланцюжків) та прикрас (браслети, скляна намистина). Серед останньої групи знахідок особливо важливим являється добре збережена завушниця з зооморфним декоративним мотивом (має змієподібне закінчення) (рис. 2).

На її основі, а також виявленої у минулому році шпори, дакійський горизонт на цій ділянці дагується кінцем I – початком II ст. н. е., тобто заключним періодом існування

дакійського городища. Можемо вважати, що воно припинило своє існування на останньому етапі дако-римських воєн.

Другий розкоп (ХІІ) був закладений на західному схилі городища і перерізав одну з розташованих тут терас. Його площа склала 24 м². У результаті було встановлено шпурч-не походження терас, але питання їхнього функціонального призначення залишається відкритим. Виявлений матеріал складався з нечисленних уламків дакійського ліпного та кружального посуду.

Також було продовжено дослідження і дакійського сакрального центру в ур. Челлениця, розміщеного за 150 – 200 м (по прямій лінії) на північний захід від ур. Городище. Тут материк залягає на глибині 0,5 – 0,6 м від сучасної поверхні та являє собою щільну глину жовтого кольору, над якою розташовувався шар однорідної світло-сірої землі.

У 2015 р. обстежувались дві невеликі ділянки, загальною площею 72 м², що знаходились на протилежних окраїнах сакрального центру. Перша у південній частині (шурф ХІІ). Метою її обстеження було вивчення яру між урочищами Челлениця I та Челлениця II. Друга – в ур. Челлениця I, біля східної сторони Р – I. На її площі було виявлено дві знахідки – римський республіканський денарій початку I ст. до н. е. та фібула з чотиривитковою пружиною і нижньою тятивою. Спинка її плоска, злегка прогнута та орнаментована рядами дрібних вдавлень. Приймач відламаний.

На основі цих, а також попередніх матеріалів досліджень, сакральний центр датовано ступенем LT D1 – LT D3, а у цілому Малокопанський комплекс – останніми десятиліттями II ст. до н. е. – початком II ст. н. е.

І.А. Прохненко

ДОСЛІДЖЕННЯ КОРОЛІВСЬКОГО ЗАМКУ НЯЛАБ

Серед пізньосередньовічних та ранньомодерних пам'яток Закарпаття потужним культурним шаром і складною стратиграфією відзначається замок Нялаб, розташований на північно-західній околиці селища Королево Виноградівського р-ну. Висота замкової гори 52 м. З її вершини відмінно проглядається долина р. Тиси, що протікає за 300 м від підніжжя. Центр фортеці, пло-

щею 52 × 47 м, у плані підовальної форми, знаходиться в північно-західній частині верхньої тераси гори. Розміщені по периметру житлові приміщення оточують невеликий внутрішній дворик з колодязем. За 20 м від основної замкової споруди проходила додаткова захисна лінія з будівлею прямокутної форми. Основну і допоміжну системи укріплень з'єднував міст, побудо-